Skutki oddziaływania ustawodawstwa pracy na umowy cywilnoprawne w ubezpieczeniach społecznych

The effects of the impact of the labour law on civil law contracts within social security legislation

dr hab. Dorota Dzienisiuk

Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji,

Katedra Prawa Ubezpieczeń

d.dzienisiuk(@wpia.uw.edu.pl

ORCID: 0000-0002-0543-9114

Streszczenie Umowy cywilnoprawne w ubezpieczeniach społecznych sprawiają trudności ze względu na ich zróżnicowanie wynikające ze swobody umów, pozostające w kontraście z istotą ubezpieczeń społecznych. Ochrona socjalna wymaga bowiem istnienia solidarności, której podstawą jest idea równości nakazująca jednakowe traktowanie ludzi znajdujących się w takiej samej sytuacji i mających takie same potrzeby. Oddziaływanie prawa pracy na umowy cywilnoprawne pozwala wyodrębnić elementy typowe w niektórych rodzajach umów i przypisać im funkcje zbliżone do pełnionych w ubezpieczeniu społecznym pracowników (np. składniki wynagrodzenia uwzględniane w podstawie wymiaru składek). Jednak co do zasady problem oddziaływania ustawodawstwa pracy na umowy cywilnoprawne jest problemem zewnętrznym w stosunku do ubezpieczeń społecznych, a tworząc prawo ubezpieczeń społecznych ustawodawca może samoistnie kształtować regulację kwestii społecznych bez odwoływania się do szczegółowej pozycji osoby wykonującej umowę cywilnoprawną.

Słowa kluczowe: umowy cywilnoprawne, ubezpieczenia społeczne, ochrona socjalna, podstawa wymiaru składek, finansowanie, zleceniobiorca, pomocnik rolnika, wykonawca pracy nakładczej.

Summary Civil law contracts cause problems in social insurance due to their diversity resulting from the freedom of contracts, which remains in contrast with the essence of the social insurance. Social protection requires solidarity, based on the concept of equality imposing equal treatment of persons in the same situation, with the same needs. The influence of labour law on civil law contracts allows to extract some typical elements in some kinds of contracts and to assign them functions similar to the functions they have in the social insurance of employees (e.g. elements of remuneration taken into consideration while calculating the contributions base). However, in general, the problem of labour law impact on civil law contracts is a problem external to social insurance, and while shaping the social insurance law the legislator is able to regulate the social issues independently, without reference to any particular indicators of the position of the persons working on the basis of the civil law contracts.

Keywords: civil law contracts, social insurance, social protection, basis for calculating social security contributions, financing, freelancer, farmer's helper, out-worker.

JEL: K31

Str. 99-114

Bibliografia

Babińska-Górecka, R. (2015). Ewolucja treści ryzyka socjalnego osób „zatrudnionych” na podstawie umów cywilnoprawnych w ubezpieczeniu społecznym. W: M. Szablowska-Juckiewicz, M. Wałachowska, J. Wantoch-Rekowski, (red. nauk.), *Umowy*

cywilnoprawne w ubezpieczeniach społecznych. Warszawa: LEX a Wolters Kluwer business.

- Babińska-Górecka, R. (2017). Praca zarobkowa jako przesłanka ochrony i świadczenia w ramach zabezpieczenia społecznego — kierunki zmian. W: R. Babińska-Górecka i in., *Tendencje rozwojowe indywidualnego i zbiorowego prawa pracy. Księga Jubileuszowa Profesora Grzegorza Goździewicza*. Toruń: TNOiK Dom Organizatora.
- Babińska-Górecka, R. (2018). Uprawnienia związane z rodzicielstwem osób wykonujących pracę zarobkową. W: G. Goździewicz (red. nauk.), *Umowa o pracę a umowa o zatrudnienie*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Banaszczyk, Z. (2012). Charakter stosunku cywilnoprawnego. W: M. Safjan (red.), *System prawa prywatnego, tom I, Prawo cywilne — część ogólna*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Ceglarska-Jóźwiak, J. (2018). Problemy ubezpieczenia społecznego zleceniobiorców — wybrane zagadnienia. *Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i Praktyka*, (2).
- Dzienisiuk, D. (2015a). Niektóre problemy związane z pojęciem wypadku przy pracy. W: *Ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy*, Warszawa–Toruń: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Polskie Stowarzyszenie Ubezpieczenia Społecznego.
- Dzienisiuk, D. (2015b). Prawo do zasiłku macierzyńskiego w przypadku zatrudnienia na podstawie umów cywilnoprawnych. W: M. Szablowska-Juckiewicz, M. Wałachowska, J. Wantoch-Rekowski (red. nauk.), *Umowy cywilnoprawne w ubezpieczeniach społecznych*. Warszawa: LEX a Wolters Kluwer business.
- Gersdorf, M. (2012). Pozapracownicze stosunki zatrudnienia w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego. *Praca i Zabezpieczenie Społeczne*, (11).
- Gersdorf, M. (2013). *Prawo zatrudnienia*. Warszawa: LexisNexis.
- Gudowska, B. (2014). W: B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska (red.), *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Kubot, Z. (2017). Definicja legalna oraz definicje prawnicze płatnika składek. W: R. Babińska-Górecka i in., *Tendencje rozwojowe indywidualnego i zbiorowego prawa pracy. Księga Jubileuszowa Profesora Grzegorza Goździewicza*. Toruń: TNOiK Dom Organizatora.
- Lasocki, T. (2017). Wybrane problemy kształtowania tytułów ubezpieczeniowych w ubezpieczeniu emerytalnym i rentowym. *Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i Praktyka*, (3).
- Madej, K. (2007). W: J. Wantoch-Rekowski (red.), *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*. Warszawa: LEX a Wolters Kluwer business.
- Musiałkiewicz, R. (2015). Problematyka składek na ubezpieczenia społeczne w umowach stażowych. W: M. Szablowska-Juckiewicz, M. Wałachowska, J. Wantoch-Rekowski (red. nauk.), *Umowy cywilnoprawne w ubezpieczeniach społecznych*. Warszawa: LEX a Wolters Kluwer business.
- Nowacka, I. (2016). Umowa zlecenia jako obowiązkowy tytuł do ubezpieczeń emerytalno-rentowych oraz zdrowotnego. W: I. Nowacka, M. Rotkiewicz, *Umowy cywilnoprawne jako formy zatrudnienia: umowa zlecenie, umowa o dzieło*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Radwański, Z. Olejniczak, A. (2017). *Prawo cywilne — część ogólna*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Radziśław, A. (2015). W: J. Wantoch-Rekowski (red.), *Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz*. Warszawa: LEX a Wolters Kluwer business.
- Roszevska, K. (2018). Umowa o pracę nakładczą jako tytuł do ubezpieczeń społecznych. W: G. Goździewicz (red. nauk.), *Umowa o pracę a umowa o zatrudnienie*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Supiot, A. (2001). *Beyond employment. Changes in work and the future of labour law in Europe*. A Report prepared for the European Commission. Oxford University Press.
- Tymorek, K. (2001). *Ubezpieczenie społeczne i zdrowotne z tytułu umowy zlecenia*. Warszawa: Biblioteczka Pracownicza.
- Ślęzak, K. (2015). *Prawo do zabezpieczenia społecznego w konstytucji RP. Zagadnienia podstawowe*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Uścińska, G. (2018). Ochrona ubezpieczeniowa osób zatrudnionych i osób prowadzących pozarolniczą działalność. W: G. Goździewicz (red. nauk.), *Umowa o pracę a umowa o zatrudnienie*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Zieleniecki, M. (2013). Zakres podmiotowy ubezpieczenia społecznego. W: *Ubezpieczenie społeczne — dawniej i dziś*. Wrocław: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Polskie Stowarzyszenie Ubezpieczenia Społecznego.